

21. 5. 2001

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Srovnání tzv. Druhé směrnice rady ES a novely Obch. zákoníku, provedené zák. č. 370/2000 Sb.

Podobně jako ostatní zákony navrhované a schválené v rámci proklamované vládní legislativní smršti byla schválena novela zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku a to na sklonku minulého roku, pod č. [370/2000](#) Sb. Tento zákon přinesl mnoho změn ve stávajících institutech společenského práva v České republice, když se změny týkaly především stávající úpravy založení a fungování akciových společností.

Podobně jako ostatní zákony navrhované a schválené v rámci proklamované vládní legislativní smršti byla schválena novela zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku a to na sklonku minulého roku, pod č. [370/2000](#) Sb. Tento zákon přinesl mnoho změn ve stávajících institutech společenského práva v České republice, když se změny týkaly především stávající úpravy založení a fungování akciových společností. Tyto změny pramenily mj. především ze snahy o sblížení a harmonizaci právního řádu České republiky s právem EU, tzn. především s obecně závaznými směrnicemi, vydávanými orgány EU. Jedním ze základních předpisů EU, jež podobné standarty stanoví je tzv. Druhá směrnice rady evropských společenství ze dne 13. prosince 1976, o koordinaci záruk, které jsou vyžadovány v členských státech ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy od společností pro ochranu společníků a třetích osob při zakládání akciových společností a při zachování a změnách jejího základního jmění, v míře nezbytné pro dosažení jejich rovnocennosti. Jak sama tato směrnice v textu uvádí, s ohledem na nezbytnost zajištění bezpečí postavení akcionářů, zejména na zásady, zaručující rovné zacházení akcionářů ve stejném postavení a dále s ohledem na ochranu věřitelů, jejichž pohledávky vznikly před rozhodnutím o snížení základního kapitálu. Vzhledem k tomu, že text zák. č. [370/2000](#) Sb. vychází mj. ze znění této Druhé směrnice rady ES, provedl tento článek srovnání několika ustanovení Druhé směrnice a nynějšího znění Obchodního zákoníku po novelizaci provedené zákonem č. [370/2000](#) Sb. Pokud text tohoto článku vyslovuje obavy a hodnotí kriticky postup při vytváření novely obchodního zákoníku ve formě zákona č. [370/2000](#) Sb., činí tak zejména aby iniciovat širší odbornou diskusi na témata zde zmiňovaná, protože pociťuje nutnost jejího zahájení ve vztahu k blížícímu se vstupu České republiky do EU.

V důvodové zprávě k zákonu č. [370/2000](#) Sb. je na tuto tzv. „druhou směrnici“ odkazováno velmi často, a to např. v souvislosti s nutností zlepšení ochrany minoritních akcionářů akciových společností a věřitelů. Nepochybuji o tom, že zákonodárce byl při přípravě novely Obchodního zákoníku, provedené zákonem č. [370/2000](#) Sb. veden snahou o dosažení právě těchto jeho záměrů. Na druhou stranu je otázkou, zda se tak nestalo v některých případech ke škodě podnikání samotného, a zda zákonodárce plošně neodmítl některé postupy a metody, které by podnikání v České republice zjednodušily. Namísto toho došlo dle mého mínění ke kodifikaci některých ustanovení, která vytvářejí administrativní překážky podnikání a poněkud znesnadňují některé formy zvýšení základního kapitálu, resp. možnost splatit vklad na základní kapitál nepeněžitým vkladem.

Zajímavé je proto s ohledem na význam této druhé směrnice pro český obchodní zákoník srovnání textu této směrnice a výsledku, tj. novely Obchodního zákoníku v podobě učiněné zák. č.

[370/2000](#) Sb. Zejména budí pozornost a zájem článek 3. této směrnice a ve srovnání s článkem 10 odst. 4 této směrnice umožňuje zajímavou variantu při zvýšení základního kapitálu akciové společnosti, resp. při založení akciové společnosti a následném splácení nepeněžitých vkladů. Směrnice totiž přikazuje ověření jiných než peněžitých vkladů nezávislými odborníky, jmenovanými nebo schválenými správním nebo soudním orgánem - znalce. Zpráva musí obsahovat popis každého z takových nepeněžitých vkladů, postupy přijatého ohodnocení a musí uvádět, zda hodnoty získané takovými postupy odpovídají alespoň počtu a jmenovité hodnotě, nebo nemají-li jmenovitou hodnotu zúčtovací parity a popřípadě i emisnímu ážiu akcií, vydávaných jako protiplnění. Zpráva takových odborníků musí být v souladu s příslušnými předpisy EU zveřejněna. Zajímavostí je ale, že článek 10, odst. 4 dále stanoví, že členské státy EU mohou vyloučit užití tohoto článku, tj. jinými slovy předpisy jednotlivých zemí EU mohou stanovit, že akcionáři nemusí provádět ocenění nepeněžitých vkladů soudem jmenovanými znalci při založení akciové společnosti nebo při zvýšení jejího základního kapitálu, pokud budou splněny tyto podmínky:

- nepeněžitý vklad činí 90% jmenovité hodnoty akcií, nebo nemají-li akcie jmenovitou hodnotu, zúčtovací parity všech akcií, vydaných jako protiplnění na tyto nepeněžité vklady vložené jednou nebo více společnostmi,
- osoby dle článku 3 písm. i), tj. fyzické nebo právnické osoby, které podepsaly stanovy akciové společnosti (tj. zakladatelé akciové společnosti nebo akcionáři), jež je nově zakládána nebo v níž probíhá zvýšení základního kapitálu, jako příjemci těchto vkladů odmítli vypracování ocenění znalci,
- rozhodnutí o odmítnutí vypracovat zprávu znalců bylo zveřejněno způsobem stanoveným předpisem EU,
- společnost poskytující takový nepeněžitý vklad(-y) má rezervy, které podle právního předpisu nebo podle stanov nelze rozdělit, a jejichž výše dosahuje alespoň jmenovité hodnoty, nebo nemají-li jmenovitou hodnotu, zúčtovací parity akcií vydaných jako protiplnění na tyto nepeněžité vklady,
- společnost, jež tyto vklady poskytuje, se prohlásí za ručitele, a to do výše takového vkladu za dluhy nově zakládané akciové společnosti, nebo společnosti v níž probíhá zvýšení základního kapitálu, a to za dluhy, jež vznikly mezi okamžikem vydání akcií a jedním rokem po zveřejnění roční účetní závěrky, vztahující se na finanční rok, v němž byly nepeněžité vklady poskytnuty,
- tato záruka daná společností - upisovatelem - se zveřejní ve stejném režimu jako zpráva znalců,
- Společnost - upisovatel - poskytující nepeněžitý vklad vloží částku rovnou částce jejich nedělitelných rezerv do rezervy, kterou je možno rozdělit až po uplynutí lhůty tří let od zveřejnění roční účetní závěrky nově zakládané akciové společnosti, nebo takové společnosti, u níž probíhá zvýšení základního kapitálu. Tyto rezervy budou sloužit k úhradě případných pohledávek věřitelů, kteří by proti takovému zvýšení základního kapitálu akciové společnosti, či splacení vkladu při jejím založení vznášeli námitky.

Je nutno podotknout, že český právní řád striktně vyžaduje i po novele Obchodního zákoníku provedené zákonem č. [370/2000](#) Sb. splácení nepeněžitých vkladů na základní kapitál jinak, než tak, že vklad bude v souladu s ustanovením §59 odst. 3 Obchodního zákoníku nejprve oceňován, tj. posudkem jednoho soudem jmenovaného znalce, jedná-li se o vklad na základní kapitál nižší než 10 000 000,-Kč, a nebo posudkem dvou na sobě nezávislých soudem jmenovaných znalců, a po tomto ocenění v podobě posudku znalce, resp. znalců nechává schvalovat předmět a výši vkladu ještě valnou hromadou akciové společnosti. Dle mého mínění se zákonodárce v tomto ustanovení nechal vést myšlenkou na znesnadnění postup při založení akciové společnosti nepeněžitým vkladem. Nejenže neumožňuje výše rozebraný postup, kterým by bylo možno určitým způsobem urychlit a zpružnit postup při splacení emisního kursu upisovaných akcií nepeněžitým vkladem. Pro společnosti, které mají v úmyslu zvýšit základní kapitál akciových společností neexistuje jiná možnost, než postupovat Obchodním zákoníkem stanoveným dvou krokovým způsobem, tj. ocenění vkladu znalcem nebo znalci a schválení valnou hromadou. Je otázkou, nakolik by bylo praktické pro upisovatele, který zamýšlí splacení vkladu na základní kapitál, postupovat podle výše uvedené

možnosti stanovené druhou směrnicí.

V některých případech ale lze očekávat, že by zjednodušení postupu při zvýšení základního kapitálu bylo přínosem, a to u solventních společností, které zajímá spíše rychlost provedení zvýšení základního kapitálu, než jeho celkový náklad. Pokud srovnáme obvyklou rychlost, s níž jsou rejstříkovými soudy vyřizovány návrhy na zápis základního kapitálu, dále čas nutný na vypracování posudku soudem jmenovaných znalců a následně čas nutný k organizaci valné hromady, jež o zvýšení základního kapitálu nepeněžitým vkladem rozhodne, je zřejmé, že systém, kdy Společnost, zamýšlející vložit na základní kapitál nepeněžitý vklad bude postupovat tak, že se zaručí za hodnotu jí vkládaného předmětu nepeněžitého vkladu a poskytne prostředky těm věřitelům, kteří nepojmou k tomuto zvýšení důvěru je neskonale praktičtější, než postup s obligatorním oceněním předmětu vkladu posudkem znalce, resp. znalců. Lze samozřejmě konstatovat, že ustanovení, které by ustanovovalo zjednodušený postup při splacení vkladu na základní jmění jinak než v penězích, a ještě bez posudku znalců, by mohlo zvýšit riziko, že pohledávky věřitelů akciových společností v České republice nebudou řádně uspokojovány. Zároveň je možno namítat, že takový postup nemá v zatím cca desetileté historii českého novodobého právního řádu žádnou tradici. Tyto argumenty a obavy ale dle mého mínění vyvrací podmínky pro tento režim nepeněžitého vkladu, stanovené Druhou směrnicí. Pouze by bylo nutno požadovat od věřitelů více pozornosti při správě jejich majetku.

Lze jen spekulovat, proč český právní řád při jeho novelizaci provedené zákonem č. [370/2000](#) Sb. neumožňuje splacení nepeněžitýho vkladu na základní kapitál společnosti bez ocenění znalcem, resp. znalci. Pokud by bylo zákonodárcem důsledně recipováno ustanovení článku 10. Druhé směrnice, pravděpodobně by to napomohlo k relativně rychlému, relativně levnému a bezpečnému zvýšení základního kapitálu, nebo splacení základního kapitálu při založení společnosti nepeněžitým vkladem. Režim ručení a poskytnutí záruky společností vkládající nepeněžitý vklad na základní kapitál akciové společnosti by se mohl stát relativně frekventovaným způsobem splacení základního kapitálu. To bylo pravděpodobně riziko, kterému se chtěl zákonodárce při konstrukci zákona, který měl zvýšit ochranu věřitelů a akcionářů vyhnout. Nutno ale poznamenat, že zároveň byla upravena příslušná ustanovení Obchodního zákoníku, která umožňují započtení pohledávky upisovatele proti pohledávce společnosti na splacení vkladu na základní kapitál.

Minimálně by bylo možná praktické při přípravě některé z plánovaných novelizací novelizovaného Obchodního zákoníku a při úvahách de lege ferenda věnovat energii a čas způsobu splacení nepeněžitýho vkladu na základní kapitál dle článku 10. odst. 3 Druhé směrnice, které by umožňovalo, pokud bude s tímto postupem vyjádřen souhlas valné hromady akciové společnosti, aby za podmínek stanovených v článku 10 odst. 3 Druhé směrnice byly spláceny akcie nepeněžitým vkladem bez provádění ocenění soudem jmenovanými znalci dle ustanovení §59 odst. 3 s tím, že např. toto rozhodnutí a prohlášení upisovatele budou zveřejněna v obchodním věstníku a založena ve sbírce listin u Obchodního rejstříku. Tato výjimka by jako vedlejší produkt mj. vedla také k možnému snížení agendy obecných soudů obchodních společností, které v současnosti provádějí jmenování znalců dle ustanovení §59 odst. 3 Obchodního zákoníku.

V souvislosti s režimem splacení vkladů na základní kapitál obchodních společností je rovněž zajímavé srovnání stávající české právní úpravy dle Obchodního zákoníku a úpravy stanovené v článku 9. Druhé směrnice. Je sice nutno poznamenat, že jistě znění Druhé směrnice zohledňovalo v době její tvorby politické tlaky členských zemí na stanovení minimálních standardů pro splacení vkladů na základní kapitál akciových společností a možná proto znění článku 9. Druhé směrnice stanoví, že akcie vydávané jako protiplnění na vklady musí být splaceny v okamžiku založení společnosti nebo získání povolení k zahájení činnosti v poměru, který není nižší než 25% jejich jmenovité hodnoty, nebo nemají-li jmenovitou hodnotu, jejich zúčtovací parity. Při srovnání znění příslušných ustanovení Obchodního zákoníku a Druhé směrnice jsou příslušná ustanovení

Obchodního zákoníku opět poněkud přísnější, než je minimální požadovaný evropský standard.

Příslušná ustanovení Obchodního zákoníku stanoví povinnost upisovatele při založení, resp. při zvýšení základního kapitálu akciové společnosti, splatit nejméně 30% základního kapitálu akciové společnosti. Ve vztahu k výše uvedenému ponechávám prostor úvaze, co vedlo zákonodárce ke stanovení této hranice ve výši právě 30% základního kapitálu. S ohledem na již načatou úvahu o administrativních překážkách podnikání je otázkou, proč český právní řád neumožňuje splatit při založení akciové společnosti částku nižší než 30% z upsaného vkladu. Nehledě na to, že Druhá směrnice nijak neomezuje právo akcionáře, pokud budeme uvažovat o splácení emisního kursu upsaných akcií nepeněžitým vkladem, aby byl splácen postupně, nikoli, jak je stanoveno v příslušných ustanoveních Obchodního zákoníku (ustanovení §204 odst. 3), musí být nepeněžitý vklad splacen zcela ještě před podáním návrhu na zápis zvýšení základního kapitálu do Obchodního rejstříku. Je otázkou, zda snaha zákonodárce ke zvýšení bezpečí věřitelů akciových společností nevede spíše ke zbytečnému znesnadnění přístupu potenciálních upisovatelů k účasti na podnikání akciových společností a také k přístupu akciových společností ke kapitálu.

Dalším ustanovení Druhé směrnice, jež přitahuje pozornost ve vztahu k novelizaci Obchodního zákoníku provedené zák. č. [370/2000](#) Sb. je ustanovení článku 5. odst. 2 Druhé směrnice, který se týká možnosti prohlášení zániku společnosti soudem. Článek 5. odst. 2 Druhé směrnice stanoví, že v případě, kdy je umožněno podle právní úpravy konkrétního členského státu soudem prohlásit zánik obchodní společnosti, musí příslušný soudce o zániku takové společnosti rozhodující, poskytnout této společnosti dostatečnou lhůtu pro nápravu tohoto stavu. Toto ustanovení bylo zřejmě recipováno do Obchodního zákoníku a projevil se v novele provedené zákonem č. [370/2000](#) Sb. v tom, že:

- jednak ustanovení §68 odst. 2 písm. d) Obchodního zákoníku stanoví, že obchodní společnost zaniká dnem uvedeným v rozhodnutí soudu o zrušení společnosti, jinak dnem, kdy toto rozhodnutí nabude právní moci, jednak dále v ustanovení §32 Obchodního zákoníku, který stanoví, že v případě rozporu obsahu zápisu v obchodním rejstříku s donucujícím ustanovením Obchodního zákoníku, pokud nelze dosáhnout nápravy podle zvláštního právního předpisu (zejm. podle občanského soudního řádu), vyzve rejstříkový soud osobu, jíž se zápis týká, ke zjednání nápravy, a
- zároveň je umožněno, v případě, že v soudem stanovené lhůtě tato osoba nezjedná nápravu, může soud za podmínek dle ustanovení §32 Obchodního zákoníku rozhodnout o jejím zrušení a likvidaci.

Je otázkou, zda toto ustanovení přesně postihuje přesně smysl ustanovení článku č. 5. odst 2 Druhé směrnice. Pokud bude aplikace Druhé směrnice důsledná, pak ustanovení §32 Obchodního zákoníku mělo stanovit, že lhůta ke zjednání nápravy bude dána soudem, a to jako dostatečná. Dle ustanovení §32 Obchodního zákoníku sice může soud vyzvat k odstranění nedostatku. Poněkud ale chybí následně stanovení délky lhůty k nápravě a odstranění nedostatků, protože dle znění čl. 5 odst. 2 Druhé směrnice má být tato lhůta stanovena jako přiměřená. Je samozřejmé, že rejstříkový soud nebude při své úvaze o stanovení lhůty ničím vázán, a protože Obchodní zákoník nestanoví žádné základní časové vymezení takové lhůty, reálně hrozí, že společnosti, u nichž se rozpor zápisu v obchodním rejstříku s donucujícími ustanoveními zákona vyskytnou, mohou být soudem zrušeny s likvidací, protože rejstříkový soud stanoví pro odstranění těchto rozporů tak krátké lhůty, že reálně nebude možné očekávat jejich splnění. Jsem toho mínění, že zákonodárce měl v tomto případě postupovat v souladu se zněním ustanovení článku 5. Odst. 2 Druhé směrnice a zároveň stanovit, co se míní lhůtou stanovenou rejstříkovým soudem k odstranění rozporu s donucujícími ustanoveními zákona. V rámci úvah de lege ferenda by bylo možná praktické uvažovat o pojmovém spektru lhůt přiměřených pro odstranění rozporů se zákonem dle ustanovení §32 Obchodního zákoníku, a to např. dle intenzity a závažnosti takového rozporu s ohledem na zájem třetích osob.

Dle mého mínění by mohlo v budoucnu při aplikaci a výkladu ustanovení §32 Obchodního zákoníku

dle současného stavu, tj. bez vymezení dostatečnosti lhůty k odstranění rozporu s donucujícím ustanovením zákona mohlo vést k zárodku státem posvěcené zvlě, kdy soudy vedené např. záměrem snížení počtu problémových obchodních společností zvolí cestu jejich zrušení a likvidace, kdy takto rušená společnost bude mít relativně slabé prostředky obrany proti takovému rozhodnutí, protože nebude mít zákonnou oporu pro to, jak dlouhou lhůtu k odstranění rozporu zápisu v obchodním rejstříku měla dostat. Je otázkou, jak znění ustanovení §32 Obchodního zákoníku odpovídá významu článku 5. odst. 2 Druhé směrnice, který soudům vymezuje termínem „přiměřené“ lhůty poněkud přesnější hranici pro postup při zrušení a likvidaci obchodní společnosti na základě úvahy soudu. Dle jeho současného znění se, domnívám se, v ustanovení §32 Obchodního zákoníku dává rejstříkovým soudům při možnosti stanovit lhůtu bez ohledu na alespoň obecné vymezení její délky příliš široké pravomoci a bude pravděpodobně nutné, před vstupem České republiky do EU ustanovení §32 Obchodního zákoníku dále modifikovat a harmonizovat s ustanovením článku 5. odst. 2 Druhé směrnice.

S ohledem na to, že tento článek se zabývá rozbořem eventualit v postupu akciových společností, zejména těch, které Druhá směrnice sice nepřikazuje nebo výslovně nezakazuje, ale pouze připouští, uvádím následující příklad. V článku 15 odst. 2 Druhá směrnice upravuje možnost výplaty zálohy na dividendu u akciových společností za podmínek tam stanovených, a to takto:

- dojde k sestavení (pravděpodobně mezitímní) účetní závěrky, v níž se projeví, že fondy použitelné pro rozdělení jsou dostatečné,
- částka určená k rozdělení nesmí překročit výši zisku, vytvořeného od konce posledního účetního období, za nějž je účetní závěrka vypracována, zvýšenou o zisk z předchozích období a platby z rezerv určených k tomuto účelu a sníženou o ztráty z předchozích období a o částky vložené do rezerv v souladu s obecně závaznými právními předpisy nebo stanovami.

Proti tomuto ustanovení Druhé směrnice stojí striktní zákaz výplaty záloh na dividendy, stanovený v ustanovení §178 odst. 2 Obchodního zákoníku. Nejde zde o snahu vyvolat lacinou senzaci, nýbrž pouze o konstatování, s jakým přístupem k věci byla novela Obchodního zákoníku koncipována. Proti sobě tedy stojí přístup z opatrnosti raději nepřipustit, oproti přístupu sice připustit, ale zpřísnit a zprůhlednit pravidla. Osobně je mi bližší přístup druhý.

Vzhledem k tomu, že po prozatím provedené srovnání úpravy splácení kapitálu a úpravy jiných finančních toků v akciových společnostech, tak jak je stanoví Druhá směrnice ES a stavu, stanoveného českým Obchodním zákoníkem vyvolává některé otázky a náměty pro odbornou diskusi. Dle mínění autora článku je výsledkem novelizace Obchodního zákoníku, provedené zák. č. [370/2000](#) Sb. další a potřebné přiblížení práva akciových společností v České republice (a nejen akciových společností) a jejich úpravy v EU, na straně druhé ale je možné, že zákonodárné snahy o upevnění práv věřitelů a majoritních akcionářů akciových společností přerostou v administrativní překážky podnikání a nabudou vrch nad účelem zakládání a existence akciových společností, jako relativně pružné a prověřené formy podnikání prostřednictvím pouhé kapitálové účasti akcionářů. Stávající ustanovení Obchodního zákoníku po novele provedené zák. č. [370/2000](#) Sb. sice přinesly změny, které byly chápány jako podmínka pro začlenění do EU. Nicméně při koncepci zákona pravděpodobně mělo být uvažováno též o tom, zda a jak ovlivní novela Obchodního zákoníku např. přístup akciových společností k novému kapitálu ve formě zvýšení základního kapitálu, zda a jak je by bylo možno aplikovat mimo zaběhlé instituty např. tímto článkem zmíněné zvýšení základního kapitálu prostřednictvím nepeněžitěho vkladu bez ocenění nepeněžitěho vkladu znalcem, resp. znalci, uvažování možnosti připuštění výplaty zálohy na dividendu a podobně. Nelze donekonečna uvažovat při měnícím se podnikatelském prostředí v ČR tak, že každá akciová společnost byla založena za účelem ožebračení minoritních akcionářů anebo, že každý nepeněžitý vklad na základní kapitál akciové společnosti představuje potenciální nebezpečí pro její věřitele. Proto mám za to, že

při příští úpravě by měl zákonodárce mít spíše na zřeteli, aby vztahy mezi akcionáři a akciovou společností, nebo vztahy mezi akciovou společností a jejími věřiteli spíše zprůhlednil a stanovil jasná, byť relativně tvrdá pravidla hry, namísto aby určitý způsob jednání společností napříště úplně vyloučil s ohledem na jeho možnou relativní rizikovost.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Evropská unie mění pravidla plateb: více odpovědnosti, intenzivnější zpracování dat, více kontrol](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc květen 2026](#)
- [Sport versus EU - aktuální sportovní kauzy rozhodované Soudním dvorem EU](#)
- [Postavení finančního arbitra v kontextu nařízení Brusel I bis - Funkční pojetí „soudu“, osvědčení podle čl. 53 a možnost výkonu nálezu v jiných členských státech EU](#)
- [ESG Simple jako praktická opora pro ESG reporting malých a středních podniků](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc duben 2026](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc březen 2026](#)